

УДК 332.1:330.837(477)
М 17

*Рекомендовано до друку вченою радою
ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. Долишнього НАН України»
(протокол № 5 від 11.05.2016р.)*

Науковий редактор:

С. Й. Вовканич доктор економічних наук, професор,
провідний науковий співробітник відділу
регіональної економічної політики ДУ
«Інститут регіональних досліджень імені М.
І. Долишнього НАН України»

Рецензенти:

В. М. Тарасевич доктор економічних наук, професор
(Національна металургійна академія, завідувач кафедри економічної
теорії);

Н. В. Павліха доктор економічних наук, професор
(Східноєвропейський національний університет імені Лесі
Українки, завідувач кафедри міжнародних економічних
відносин та управління проектами);

М. І. Мельник доктор економічних наук, професор
(ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І.
Долишнього НАН України»), завідувач сектору
просторового розвитку).

Максимчук М. В.

М 17 Інституціоналізація розвитку економіки регіонів України: теорія і практика :
монографія / М. В. Максимчук ; ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І.
Долишнього НАН України». – Львів, 2016. – 394 с. (Серія «Проблеми регіонального
розвитку»)

ISBN 978-966-02-4252-4 (серія)

ISBN 978-966-02-7937-7 (основний)

У монографії досліджуються теоретичні, методологічні та прикладні засади процесів інституціоналізації економіки регіонів України. Обґрунтовуються концептуальні положення регіонального інституціоналізму, розкривається його сутність і методи дослідження. Акцентовано увагу на вивченні діяльнісно-інституційних закономірностей економічного розвитку регіонів та особливостях реалізації структурно-інституційних трансформацій в економіці регіонів. Значне місце відведене обґрунтуванню реконцептуалізації державної регіональної та регіональної структурної політики на засадах інституціоналізму, обґрунтуванню інституційних моделей регіонального розвитку.

Для науковців, економістів, керівників і практичних працівників органів управління різних рівнів.

УДК 332.1:330.837(477)

ISBN 978-966-02-4252-4 (серія)

ISBN 978-966-02-7937-7 (основний)

©Максимчук М. В., 2016
©ДУ «Інститут регіональних досліджень
імені М. І. Долишнього НАН України», 2016

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	5
РОЗДІЛ 1. Теорії інституціоналізму в системі економічних та регіональних дослідженнях як основа вивчення інституціалізації розвитку економіки регіонів держави.....	11
1.1. Шляхи формування класичного інституціоналізму.....	11
1.2. Напрями розвитку теоретичних положень неоінституціоналізму.....	22
1.3. Становлення і розвиток сучасних трендів інституціоналізму в Україні.....	55
РОЗДІЛ 2. Концептуальні засади регіонального інституціоналізму.....	67
2.1. Проблеми та перспективи використання інституціоналізму в регіональній економіці.....	67
2.2. Діяльнісно-інституційна концепція регіонотворення.....	87
2.3. Регіональний інституціоналізм: пошуки концептуальних засад.....	111
РОЗДІЛ 3. Інституційний аналіз територіальної організації економіки та структурних змін в регіонах України.....	122
3.1. Макрорегіональна та мікрорегіональна інституціалізація економіки України.....	122
3.2. Інституційна модернізація промисловості Карпатського регіону.....	142
3.3. Структурні процеси у розвитку підприємницького сектору та структурно-інституційні зміни в економіці регіонів України.....	178
РОЗДІЛ 4. Інституційні моделі та моделювання інституційних проблем розвитку економіки регіонів України.....	205
4.1. Геоінформаційна модель неінституціалізованих економічних районів України.....	206
4.2. Інституційна модель та проблеми інституціалізації районування економічного простору України.....	215
4.3. Моделювання інституційної взаємодії державних і регіональних органів влади в умовах модернізації промислового потенціалу та модель структурних змін в економіці регіону.....	233

4.4. Модель інтелектуально-інноваційного розвитку інституціалізованих регіонів України та інституційна модель регіональних суспільних систем..	248
РОЗДІЛ 5. Удосконалення державної регіональної та регіональної структурної політики на інституційних засадах.....	270
5.1. Реконцептуалізація регіональної політики України на засадах інституціоналізму: концепт адміністративного ринку в умовах євроінтеграції.....	271
5.2. Удосконалення інституційного середовища регіональної структурної політики та структура адміністративного ринку регіональної політики.....	291
5.3. Розвиток концептуальних засад та моделей вибору стратегічних цілей регіональної структурної політики в системі антикризових заходів регіональної політики	319
ПІСЛЯМОВА.....	337
ЛІТЕРАТУРА.....	339
ДОДАТКИ.....	363

ПЕРЕДМОВА

Розвиток економіки, як і будь-якого суспільного феномену, у просторі і часі відбувається через формування складних динамічних структур. Цей процес неможливий там, де відсутні межі, чіткі чи розмиті, що визначають функціонування структур. Економіка розвивається, маючи територіальні межі, що проявляються у її регіональній структурі, та функціональні обмеження, що накладаються на економічну діяльність людей – інститути, які закріплюються в системі інституцій (організацій). Процес формування просторових меж та функціональних обмежень регіонального розвитку економіки може бути означений поняттям «інституціоналізація розвитку економіки регіонів держави». Фактично це процес організаційного закріплення в економічних відносинах регіональних громад, їхньої економічної діяльності, колективний та індивідуальний поведінці членів цих громад, певних устоїв – правил, норм та уявлень щодо організації та ведення господарювання, і збільшення імовірності й частоти використання цих інститутів у практиці господарювання, формування на цій основі закріплених інституцій¹. Фактично інституціоналізація – це організація інституцій, як закріплених у практиці господарювання регіональних громад інститутів. Інституції в такому випадку виступають як закріплені у господарській реальності, що формується в регіонах держави, інститути (устої).

Процес інституціоналізації розвитку економіки охоплює одночасно і хорологічний² і хронологічний аспекти. Хорологічний аспект дає нам можливість поглянути на економічний розвиток держави як на розвиток, передусім, регіональний, а хронологічний – висвітлює історично-культурні особливості економічного розвитку кожного з регіонів держави, що творять єдність національного економічного організму.

Збалансований регіональний розвиток, пом'якшення диспропорцій розвитку економіки регіонів є проблемою, подоланню якої приділяють значну увагу центральні уряди, органи регіонального управління і місцевого самоврядування більшості країн світу. В залежності від стану соціально-економічного розвитку регіонів (різниця між середнім рівнем розвитку та розвитком кожного окремого регіону), історико-політичних традицій, що склалися в державі, уваги до проблем регіонального розвитку з боку наддержавних утворень, до складу яких входить країна, в ній формуються спеціальні інституційні структури, які займаються управлінням розвитком економіки регіонів, територіальним благоустроєм та проблемами, пов'язаними

¹ Поняття «інституціоналізація» не є досить поширеним у науковій термінології. Разом із ним у словниках наводяться поняття «інституціоналізація» (табл. А.Р). Також дослідники вживають поняття «інституціалізація», «інституційування», зокрема, для позначення процесів формування організації, становлення нових духовних організацій (див., наприклад: Лубський В. І. Релігієзнавство / Лубський В. І., Теремко В. І., Лубська М. В. – К.: Академвидав, 2002. – С. 40, 382). Ми вживаємо в цій роботі поняття «інституціоналізація», оскільки вважаємо, що воно є більш доречним у лінгвістичному плані, походить від терміну «інституція», а поняття «інституціалізація» є похідним від слова «інститут»; термін «інституціоналізація» є похідним від поняття «інституціоналізм». Детальніший аналіз проблеми вживання понять див. у підрозділі 2.1.

² Хорологічний (від грец. χῳρος – місцевість, простір) – просторовий, територіальний.

Максимчук Максим Віталійович

Старший науковий співробітник відділу регіональної економічної політики Державної установи «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України», к.е.н., с.н.с.

Автор понад ста двадцяти наукових праць з проблем розвитку транскордонного співробітництва, дослідження інституційних основ регіональної політики та інституційного забезпечення регіонального розвитку, вивчення процесів макрорегіоналізації держави, інституціоналізації економіки регіонів України.

Народився 17 травня 1967 року. Закінчив Львівський державний університет ім. І.Франка, географічний факультет за спеціальністю «соціально-економічна географія» (1992 р.); аспірантуру (1997 р.) і докторантуру Інституту регіональних досліджень НАН України. Випускник Літньої школи Варшавського університету (1997 р.).

Кандидат економічних наук (1998 р., спеціальність 08.10.01 розміщення продуктивних сил і регіональна економіка, тема дисертаційної роботи «Соціально-економічні особливості розвитку прикордонних територій (на прикладі Львівсько-Жешувського транскордонного регіону)»). Старший науковий співробітник (2005 р., спеціальність 08.00.05 розвиток продуктивних сил і регіональна економіка).

Стипендіат Президії НАН України (2001-2002 рр.), нагороджений Почесною грамотою Президії НАН України та ЦК профспілки працівників НАН України (2014 р.).